

Du ska inte tro att du är något

Berättelse

I de nordiska länderna pratar man ibland om något som kallas jantelagen. Det låter som en riktig lag, men det är det inte. Ingen domstol dömer efter den, och den står inte i någon lagbok. Ändå är det många i Sverige, Norge och Danmark som känner igen den. Jantelagen är en oskriven regel om hur man ska bete sig: du ska inte tro att du är bättre, klokare eller finare än andra. Du ska inte skryta, och du ska inte sticka ut för mycket.

Ordet kommer från en bok. Den dansk-norske författaren Aksel Sandemose skrev romanen "En flykting korsar sitt spår", som kom ut 1933. I boken finns en liten påhittad stad som heter Jante. Där gäller tio hårda regler. Den första lyder: "Du ska inte tro att du är något." De andra reglerna säger ungefär samma sak på olika sätt — att ingen får tro att han eller hon är förmer än de andra i staden. Det är viktigt att veta att Sandemose inte tyckte att reglerna var bra. Tvärtom ville han visa hur tungt det kan vara att leva i en bygd där ingen får växa.

I dag använder många ordet jantelagen om en attityd. Om någon vinner ett pris eller köper något dyrt, kan andra reagera med avund eller tystnad i stället för glädje. Då säger man att jantelagen lever kvar.

Men många diskuterar om jantelagen verkligen finns i dag, eller om den hör till en äldre tid. Vissa menar att den hämmar människor, så att de inte vågar visa vad de kan. Andra ser något gott i den: att vara blygsam och inte tro att man är mer värd än sin granne. Båda sidor har sina poänger, och kanske finns det inget enkelt svar.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
domstol	en plats där man bestämmer om någon har brutit mot lagen
oskriven regel	en regel som ingen har skrivit ner, men som många följer ändå
bete sig	göra och uppföra sig på ett visst sätt
sticka ut	synas och vara annorlunda än andra
roman	en längre berättande bok
påhittad	inte verklig; något som någon har hittat på
förmer	bättre och finare än andra
bygd	ett område på landet där människor bor
attityd	en inställning; hur man tänker om något
avund	en sur känsla när någon annan har något bra
hämma	stoppa eller bromsa så att något inte kan växa

ORD	FÖRKLARING
blygsam	en person som inte skryter och håller sig i bakgrunden

Läsförståelsefrågor

- Varför säger texten att jantelagen inte är en "riktig" lag?
 - Den är så gammal att den inte gäller längre.
 - Den är inte officiellt bestämd, och man kan inte dömas för att bryta mot den.
 - Bara författare får använda den.
- Vad ville Aksel Sandemose visa med staden Jante i sin bok?
 - Att det är skönt att alla är lika och ingen sticker ut.
 - Hur jobbigt det kan vara att leva där ingen får tro att han är något.
 - Att Jante var en riktig och fin stad i Danmark.
- Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 - Jantelagen känns igen i flera nordiska länder.
 - Sandemose tyckte att reglerna i Jante var kloka och bra.
 - Boken om Jante blev genast en storsäljare.
- Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 - Alla i Norden tycker att jantelagen finns kvar i dag.
 - Ordet jantelagen kan användas om en attityd där man känner avund.
 - Den mest kända regeln i Jante varnar för att tro sig vara bättre än andra.
- Texten säger att vissa ser något "gott" i jantelagen. Vad menar de då? Svara med stöd i texten.
- Förklara med egna ord vad det betyder att "jantelagen lever kvar".
- Texten ger inget enkelt svar på om jantelagen är bra eller dålig. Varför tror du att den gör så? Motivera ditt svar.

Diskussionsfrågor

- Finns det en oskriven jantelag där du kommer ifrån? Liknar den den nordiska, eller är den annorlunda?
- När är blygsamhet en styrka, och när blir den ett hinder?
- Sandemose skrev jantereglerna som kritik. Varför tror du att ordet ändå används så mycket i dag?
- **Skriv (4–6 meningar):** Skriv om en gång då du eller någon du känner vågade sticka ut och göra något annorlunda. Vad hände, och hur kändes det?